

جیدقیلی باغچا

۱۳۸۴ گونش ایلی/بازین سون آیی/۱۳-جو سایه

گۆزگۆزل يا شاماق ھاقتىمىز پىرىنىم

ايچىندە كىلر

- ۳..... باش سۆز.
- ۴..... ھللو-چىللو.
- ۵..... بال آرىسى.
- ۶..... بە بە لە اينن قرە ميداد.
- ۸..... ماھنى.
- ۹..... شعر.
- ۱۰..... كنجلىن ناغىلى (۲).
- ۱۴..... بو يىردى.
- ۱۵..... رسىملر.

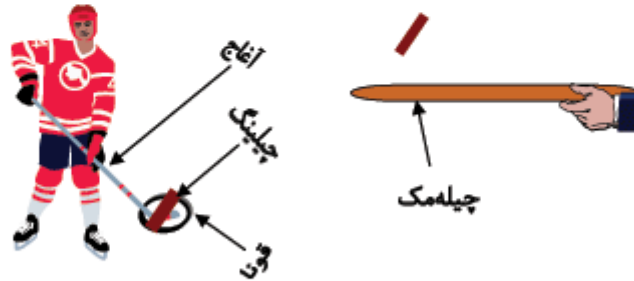
دئمیشدیم باخچایام، حیققلی بیر
باخچایام.
دئمیشدیم گلہ سن، گزه سن.
ایستہ میشدیم یولدائش اولاق،
سیردائش اولاق.
ایستہ میشدیم هایلاشاق،
اوره ک سوزلریمیزی پایلاشاق.
دیله میشدیم سنی، من
چوخ-چوخ دیله میشدیم.
سنین او گولوشلرین دیله میشدیم.
قاجماغین لا هوبباشماغین،
سئوتج له اویتاماغین دیله میشدیم.
پوزولارام، پوزولسان.....ایتان
سولارام، سولسان.....ایتان.
هنج بیر کیمسه، هنج بیر باهانا ایله
توخونا بیلمز سنه، اجیقلانا بیلمز سنه.
هاردا اولاسان، هارالی اولاسان،
دوروسان، پاکسان.
آخی سن اوشاقسان.

قارداغ اوشاقلارین اویونلاری (۲)

هلو-چیللو

لوشاقلار ایکی یتره بؤلوشدن سورا، یترده بیر جولاً قازارلار. بو جولایا ائلاتلار «آبه»، قارداغلی لار «قونا» دئیهرلر. بو اویوندا بیر قیسیسا آغاج لولار، اونا «چیلینگ» دئیهرلر، بیر لوزون آغاج لولار، اونا «آغاج» دئیهرلر. اونا گۆره بو لویونا آیری کئندلرده چیلینگ آغاج دا دئیهرلر (دئمهلیم کی چیلینگ آغاج اویونو قارا داغدا بو اویوندا بیر آز فرقیلی اولور).

قونا باشیندا دوران لوشاق لاردان بیر چیلینگ آتار، لوبیرسی اوشاقلاردان بیر قاباقدا دوروب چالیشار اونی گۆیده توتسون، چیلینگ گۆیده توتسا اوندا او لوشاقلار یانیب، بو بیرسی اوشاقلار قونا باشیندا دوراجاقلار، الی چیلینگه دپسه اوندا چیلینگ آتان اویونچو یاناچاق، ایندی قونا باشیندا کی اویونچولار قرارلاشدیقلاری قدهر اویونو آپارسالار، اوندا چیلینگ آغاجلا چیله یه چکلر (چیلینگ آغاجلا دالبادال گۆیده وورماق)، نئچه یول چیله سهر، ایه ۵ یول

وورسا، چیلینگ ال له ساخالیب آغاجلا باشا دینیجا مؤحکم ووراجاق. هاراجان گئتسه قاجیب گۆتوروب یئنه ووراجاق، بو ایش ۵ یول (چیله دیگی جه) گۆره چک. سورا لودوزوان گرک قونا دن اورا جان اولویا- اولویا قاچسین، هاردا نفس دن دوشوب اولویانماسا، اوندا اوردان باشا جان (چیلینگ دوشه یتره دک) اونا مینه رک، اودا آپاراجاق.

شعر: محمد عابدین پور

بال آریسی

تنز-تنز قاناد چالارام، ویز-ویز، ویز-ویز سالارام
باخچالاری گزرکن ، چیچکلره قونارام

چیچکلرین، گوللرین شیره سینی چکرم
اوچوب گلیب پتک ده شانلارا تنز توکرم

شانی دوزه تیشیک بیز ، گولدن آلان موم اوینان
ماراخلی اینجه صنعت گورستمیشیک اون اوینان

دادلیلارین دادلیسی دادسان ایه بالدی بال
شیرینلیکده ، لذتده هر زادا میثالدی بال

منیم باشیم ایشیمده ، کیمسه ایله ایشیم یوخ
ایرجشسه بیر ییردن ، اوندا قیزارام من چوخ

او بیرسی آریلار تک ، منیمده وار تیکاتیم
یابانجینی سانچارام ، گنتسه ده شیرین جانیم

فایدالبقدی هر باغا گولدن گوله گنتماغیم
پتک ایچره دوزولوب دالبادالا شانلاریم

بالین آدی اوستومده بال آریسی دیر آدیم
تائری یارالدیب منی اونا باغلی هر زادیم.

بەبەلە يوخودان نوروب گلدی، کیفینی اچیب میدادلاری میزین
لوستونه تۆکنو، قره میدادی گۆرچک سئویندی. میداد قددە یەنی
گۆتوروب ایستەدی اونو قددە سین، بیردن الی گیزیلدەدی، دیسکینیپ
میداد الیندن میزین لوستونه دوشدو.

قره میداد دیکلندی، اوزونو بەبەلە یە ساری توتوب دئدی: «آی لوغلان
باخ گۆروم بیر، میدادی یازماق اوچون دوزەلدیلەر، یوخسا قددە ییب یثرە
تۆکمک اوچون؟!»

بەبەلە هو یوخوب گۆزلی باشینا چیخمیشدی، دیلی توتار-توتماز

دئدی: «قددە مەسم یازانمارام آخی.»

قره میداد دئدی: «آخی سن هئچ یازیرسان؟ بیر زاد چکیرسن؟ آنجاق

اٹلە قددیرسن.. هئچ بیلیرسن اوشاقلار هامی سی سنین کیمی

میدادلاری قددە سە لر نه اولار؟»

بەبەلەر سوروشدو: «تە اولار؟!»

قره میداد دئدی: «تە اولاجاق، اوندا آز چکمز بوتون مئشە لرین

آغاجلاری کسلیپ آرادان گئدەر.

بەبەلە قیشقیریب دئدی: «بوخ، من آغاش لاری چوخ سئویرم، من

مئشەنی چوخ سئویرم، من ایستە میرم اونلار آرادان گئدسینلر، مئشەلر

فیل لرین، قافلان لارین ائوی دی، اوردا هر بیر آغاش دا نئچە-نئچە

قوشون یوواسی وار، یووا دا جوجەلری وار.»

قره میداد دئدی: «یاخشى لوغلان سن کی بونلاری بیلیرسن، بە

نیبە میدادلاری بوش-بوشونا قددە ییرسن.

بەبەلە اوتانا-اوتانا دئدی: «آخی، آخی منیم یادیمنان

چیخمیشدی میدادلاری آغاش دان دوزەلدیلەر، منی باغیشلا یین

یاخشى.»

میدادلار هامی سی بیرلیکدە دئدیلەر: «یاخشى.»

دورنا قاتاری

● بختیار و اهابزاده

سوسور چاپلار، چشمه لر،
سوسور چمن، داغ، دره.
كۆچور دورنا قاتاری،
اوزاق - اوزاق ائللره.

كۆچور دورنا قاتاری،
او باهار دا دۆنه چك،
اۆتن گونلر دۆنه يدي،
دورنا قاتاری تك.

اسير پاييز كوله يي
كتجه اوزون، گون گوده ك.
آغاجدان يارپاق دوشور،
بیر عۆمرون گونلری تك

يارپاقلارا ، اوتلارا،
ساری-ساری زر دوشور.
ياشیمیزا ياش گلیر،
عۆموردن گونلر دوشور.

چالقئ: امین ثلپت اوغلو
كۆچورن: سیروس طلیب زاده

شوز موزجاس پستيليه بيجي

ايندى ستوين ناز بالام،
قيش گندهلى ياز گلير.
ياردا دا باغچاميزا،
اوردك گلير قاز گلير.

گول، اوره گيم ستوينسين،
غم - كدريم سيلينسين
سن بوتون وارليقيم سان
دئيرهم كى بيلينسين.

نازلى شيرين بالالار
آل ياناقللى لالالار
سيزدن اوزاق دولانسين
گوروم قادا بالالار

سن اوينا قازلارينان،
يئل چالان سازلارينان.
سن اويناسان ياشارام
سن ده كى نازلارينان.

چيقليلي باشچا ۹-جو سايى

کټچلین ناغیلې

۲- جی یولوم

..... تاجیر کټچلی دویمه بیندن اټله یورولموشدو کی باشینی یشره قویان
کیمی باشلادی خور-ها-خور یا تماغا، یاخشی دټیبیلر: کټچلین جانی برک
اولار، دټمه لو لولمه بییمیش، بیر تهر یورغانین ساریغی نی آجیب، تاجیرین بورنونا
بیهوش اټنن دلوا توکوب، لونون اوزونو یورغانا بوکدو، تاجیرین پالتارلارینی گټیب
چیخدی حیطه، تاجیرین ادمالارینا یاواشجا پیچیلادی: گټدین کټچلی اولونجه
وورون، لوچ نفر آدم یورغان، پارچا-پارچا لولونجا لونا تپیک ووردولار، باخیب
گوردولر، کټچل نه گزیر، ووردوقلاری اټله تاجیرین اوزوردور، داها هارا چاتا جاق، دوز
بیر هفته تاجیر یشریندن ترپنه بیلمه دی، تاجیر آیاغا قالخان کیمی، بیر دنه خوروز
روشوت گوتوروب دارغایا شیکایته گټدی، او ساعات دارغا کټچلی چاغیر تدریب
دندی:

-کټچل، یا گرک یوز قیران جرمه وئرسن، یا دا بیر ایبل تاجیره موقتہ
ایشله یه سن، یاخ کټفن.

کټچلین یوز قیرانی لولسایدی نوکرچیلیگی بوینونا آلمازدی، لونا گوره علاج سیز
قالیب بیر ایبل موقتہ نوکرچیلیک اټمه یه راضی اولدو.

تاجیر کټچلین یا تټقلی ایدی، داها بو دونه اونو اټو ایشلرینده ایشلتمه دی، اوز
خرمنینه گوتوردی، یا یزیک کټچل سحر دن آخشاما جان گونون آلتیندا آج-سوسوز
ایشله بیردی، گونلرین بیر گونونده خیشین لوجو بیر شئیہ ایلشیدی، باخیب
گوردو، بو ایچی دولو بیر قیزیل کوپه سیدیر، تنز قیزیل لاری آپاریب ننه سینه
وئردی، بیر نټجه سینیه ده بازاردا خیردالاییب اوزونه پالتار آلماق اوچون جیبینه
قویدو، نټجه اولدوسا تاجیرین اروادی بو قیزیل لاری کټچلین الینده گوردو، لاری
اټوه گلن کیمی ارواد دندی:

۱- کیشی، هار دانسا کټچلین الینه چوخلو پول کټچیب، گل بیر کلک قور.....

۱۳- جو سایی

چیقیلین باخجا

...پول لارینی الیندن آلاق.

آروادین بو سۆزو کیشی نین خوشونا گلدی. آخشام تاجیر کتچلی یاتیندا
لوتوردوب دئدی:

-بالا، گۆرورم سن یاخشی اوغلانسان، من ایسته بیرم، سن بیر آز پول قازانسان. گل
هرمیز بیر یالان دئییه ک. کیمین یالانی بۆیوک اولسا او بیر لونا یوز تومن پول
وئرسین.

کتچل دئدی:

-تاجیر آغام، من راضی یام، اما گرهک بو شرطی میز حاققیندا منه بیر قبیض
وئرسن.

تاجیر بیر قبیض یازیب بارماغینی زعفران سویونا باتیریب قبیضین آلتینا
باسدی. کتچل قبیض جیبینه قویوب دئدی:

-تاجیر آغاباشلا یالاتینی دی.

تاجیر دئدی:

-منیم بابامین بیر لوزون یاییسی واریمیش. ائله یتکه ایمیش، بو دنیا دا لونا باغلاماغا
پیه یوخوموش. بیرجه یتددینجی گۆیده بیر پیه واریمیش، بابام یایینی اورا
سالارمیش.

کتچل دئدی:

-ائله یو... منیم بابام توسیاغایا مینیب دوز یتددینجی گۆیه چیخیب، اوردا بیر
قاریشقانی بئلینده ائله بۆیوک بیر پیه تکیب، میش کی دونیانین بوتون یتکه
یایی لارینی اوردا ساخلا یارمیش. رحمت لیک سنین بابان دا ائله لۆز یایی سینی اوردا
ساخلا یارمیش. ایندی سن باخ گۆر منیم بابامین پیه سی نئجه یتکه ایمیش
کی ائله یایی لارین یوزونو توتورموش.

تاجير گۆردو كنجله لوندوزوب، لوندور كى باشلادى دېبە اللەمەيە كى، اللە
ايكىمىزىن دە يالايمىز بالا جادى، موباحىثە قىزىشىدى، يولا گلەمەيىب دارغانىن
يانىنا كىتىدېلەر. كىچىل احوالاتى دارغايا دانىشىپ تاجيرىن وئردىگى قىيىسى دە
گۆستردى.

بىر يول تاجير دارغايا خوروز گىرەمىشىدى دېبە، باشلادى خوروز دان سۆھبەت
آچماغا كى، يانى يىنە روشوت وئره جەيەم، ايشى منىم خىيرىمە كىس، دارغانىن
كىچىل ياندا سىررى ولر ايدى دېبە تاجيره باشىنى بولايب دىدى:
- تاجير بو سن دېبەن كىچىل لردن دىيىل، بونا نوخودو كىچىل دېبەرلەر، دىنمىز -
سۆيلىمىز گىرە يوز تومنى وئر.

تاجير صاباجا جان مۇھلەت آلب گىتتى ائو، احوالاتى آروادىنا سۆيلىمەيىب دىدى:
- آرواد، صاباج كىچىل گىلەپ پولىنو ايستەسە، دېبە تاجير لۇلۇبدو چىخ گىد.
صاباج تىزدن كىچىل تاجيرىن قايسى سىنا گىلەپ آروادىنا دىدى:
- خانىم، تاجيره دى، منىم يوز تومنىمى وئرسىن.

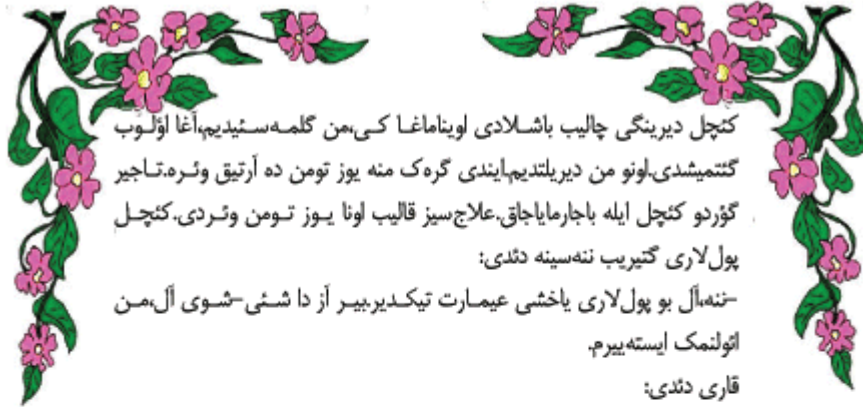
آرواد دىدى:

- آى كىچىل، تاجير دوندىن لۇلۇبدو.

كىچىل دىدى:

- واي يازىق تاجير، او منە وصىت اللەمىشىدى، لۇلۇدە اونو من يويوم.
كىچىل لوز - گۆزۈنو بوزوب اچرى گىردى. گۆردو تاجير لوت ائادان گلەمە تىختىن
لوستوندە لوزايب ياتىپ، تىز لوجاغا بىر قازان سو قويوب قايناتىدى. آرواد او بىرى
ائو كىچىن دە قاينار سو يو تاجيرىن تپەسىندىن توكوب باشلادى يوماغا. تاجير
قىشقىرىپ يىرىندىن قالىخدى.

كنچل دېرىنگى چالېپ باشلادى لوينا ماغا كى، من گلمه سئىدېم، آغا اولوب
گتتىمىشى، لونا من دېرىلتدېم، ايندى گره ك منه يوز تومن ده آرتىق وئره، تاجىر
گوردو كنچل ايله باچارما ياچاقى، علاج سىز قالىب لونا يوز تومن وئردى، كنچل
پول لارى گتيرىپ ننه سینه دئدى؛
-ننه، آل بو پول لارى ياخشى عىمارت تىكدىر، بىر از دا شنى -شوى آل، من
اتولنمك اىسته بىرم.

قارى دئدى:

-آى بالا، كىمى آلېرسان؟

كنچل دئدى:

-ننه، هله لوزوم ده بىلمىرم، چانتاما بىر از چورك دن، سوغاندىن قوى، سفره
چىخىپ لوزومه بىر ياخشى قىز تاپاچاغام، قارى كنچلېن چانتاسىنا دئدىگى
زادلارى قويوب وئردى، كنچل ننه سېله خناحافظ لىب باشلادى گتتمه يه، از
گتتى، چوخ گتتى، اينه بىر يول گتتى، گلىب چىخدى مئشه يه، چوخ
يورولموشدو، اوست باشى دا تور پاغا باتمىشىدى، بىر بولاق گوردو، آل به
سو يونوب بولاغىن گوزونده چىمدى، سودان چىخىپ پالتارلارنى گتىندە
گوردو، اده، نشانه دن اوترو باشىندا بىر توك تاپىلمايان كنچلېن باشىندا او قىدر
توك وار، هئچ دئىلەسى دئىل، تنز لوزونو بولاغىن سو يونو توتوب اوز شكىلېنه
باخدى، كنچل لوز گوزلرېنه اينانمادى، ائله بىر گوزل اوغلان اولموشدو، لوزونه
باخان دئىردى بىر ده باخىم، باشىندا كنچل لىكدن هئچ بىر اىز قالمامىشىدى، او
ساعات باشا دوشدو، بو ايشلرى ائله ين ائله بولاغىن سو يو اىمىش، كنچل بو
سودان دو يونجا اىچىپ باشلادى گتتمه يه، قارائلىق دوشموشدو، مئشه ده گوز -
گوزو گوزموردو، باخدى، لوزاقلان بىر ايشىق گلېر

قالانى وار

چىقلىلى باشقا ۱۳-جو سايى

Bu yerdi

چۆكۈتتو داشلاردا گاهان تاشيل(فونسيل) اولار. كى بو تاشيل لارين اوزوندىن او چۆكۈتتولرين ياش لارنى بيليب،چوخ بيلگيلر ده قازانماق اولار.

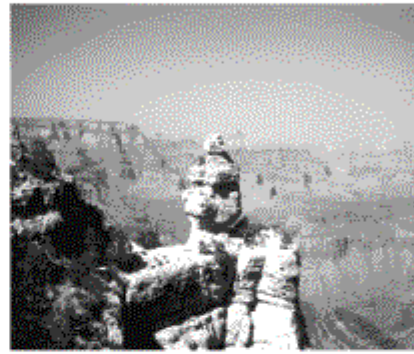

بیر سیرا آیری چۆكۈتتو داشلار وار كى بونلار آیری بیر یترلردن گتیرلنمە ییرلر. بونلار دنیزلردە بیر سیرا شیمیایی ایله بیوشیمیایی فعالیتلرین نتیجە سیندن دوزە لیرلر.

تراوئرتن : تراوئرتن(شیمیایی چۆكۈتتو داش)، تراوئرتن دن ائولرین ایچریسی له ائشیکینده گۆزلیک اوچون یارارلارلار. ایراتین ان اؤنملى تراوئرتن معدنلری شرقی آذربایجانین توفارقان شہرینده دیر. بو تراوئرتن لری اوردا قاینایان بولاقلار دوزە لیرلر.

بو یتردی

دوققوزنجو سایدا دئدیم: داشلار بوتونلوکده اوچ یتره بۆلۈنۈرلر، ماگماتیک داشلار، چۆكۈتتو داشلار، چئوریلیمیش داشلار. او سایدا ماگماتیک داشلاردان دانیشدیق، بو سایدا سۆزۈمۈزۈن دالیسینی توتاراق چۆكۈتتو داشلاردان دانیشاجاییق:

چۆكۈتتو داشلار:

یادیندا اولسا یتر کوره سینین بۆلۈملریندن دانیشاندا سنه توریاغین نتیجە دوزلمە ییندن ده دئمیشدیم. اوردا دئدیم: یتر قابیغی نین داشلاری نین اوستونده چئشیدلی طبیعی عامیللر (سو، هاوا...) ایشلە یەرک اونلاری نارین داشلار، چانقیلا، قوما، توریاغا دوندریرلر. سونرادا اونلاری آخار سولار آپاریر. بو داش-توریاق لار سویون گوجو آزالدیقجا یتره اوتورورلار، بو چۆكۈتتولر ایل به ایل بیر-بیرینین اوستونه قالاناراق قالینلاشیرلار. بئله لیکله آلتداکی چۆكۈتتولرین اوستونه چوخلو آغیرلیق دوشور. بو آغیرلیق اونلاری برکیدیب داشا ائلیر. بئله لیکله چۆكۈتتو داشلار دوزە لیرلر.

